

Кирг.
КС-43

R.KIPLING

PILDIN BALASЬ

QЫRAJZSTAN MAMLEKET BASMASЬ
FRUNZE QAZAN

1939

Курт

K 43

R. KIPLING

PILDIN BALASЬ

Anglis tilinen qotorajon:

K. CUKOVSKIJ

Башкорттарынан:

S. MARKS

Orusçadan qotorajon:

M. GOLIKUMANOV

Syretteryn tartqan:

D. NEKSEN.

QЫРАГЪСТАН МАМЛЕКЕТТИК БАСМАСЫ
FRUNZE 1939 QRZAN

4423.

ugunun ştabынып vokkasы

6878

Çatal,
iuqalimderdi dajardoо, alar-
idealsaq—ssjası, dengelin
qpastan keterry komssomol-
ujumardan en zansı mil-
i. Bul mildetti atqaruu
seviktit qajrat menen ştee
p qыбынат.

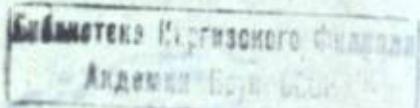
ronttun qalqan ucasikalala-
ja ancalaq dale ec neise
don çoq.
izdin aviatşla dusmandan
skaları çana soquştıq ob-
iteri bojuncia ijgilikty, ak-
yy scqıştuq arakettein Cyril-
ly, Ava soquştarında duş-
niňa men-

manija ortos
kelişimi tyzyige
derzavanın o
çana ekonomi
namilelerdi mi
çaqşstuu içinde
boldu.
Sooda-kredit
satı, sajası mai
Boluşun çumşar
bul çaqşnan al
noqondugu tal
boiso da, tovi
tarabnan seig
eki memlekettin
tuq mammilelerd
qaraş enyktır
çetisiz solor el
il 11-fevralda
lsq kelişim to
Şovetler S

П.Д

№ 795
Wt25

6878.

Союзный redaktor Ostromov.

Teknicheskiy redaktor Fazruldinov R.

Союзный корректоров | Samakejev B.
Soltosajevo C.

Сынъяла союзный Союзный C.

Terryuge 1/I 39-с. берилди. Basuuqa 13/IX 39-с. qol qojuldu. Qazaqstan formaty 62×88. Bardyçy 1 basma tazaq. Qyrgyzglavlit № B—283. Qyrgyz-
mammas № 44. Narjad № 0183. Tiraq 10125,

Qazan, Mislavskij 9, Tatpoligraf — 1939-с.

Murunqu uevaqta pildin uzun tumsuqnu bojoton emes. Pildin uzun tumsuqnu azyrqы uevaqta bar, qымбасть. Murun anын çalaq ojana çalpaqjan qara, conduoju coqojo oqsoqon murdu ojana bar boluucu. Anьсы eki çaqqa şalpañdap, ecte-kege çaroocu emes: oşojo oqsoqon murun qantip birde-meni çerden ketere alsyn?

Mына oşentip ilgeri, ilgeri bir uevaqta bir pil (çe pildin balasь dep qojolu) turuucu ele, al en ele syjyktyy çana kimdi kerse dele ar tyrdyy suroo berip түпсөн aluucu. Anыn turqjan çeri Afrika ele, al bardыq Afrikaqa suroolordu berip түпсөн ketirdi.

Bir kyny oşol pil өzynup kөp bajlancuu çenesi Kyrg-
tөn anын qujruqundaqь qыldar emne, ycyn başqaca өskөn emes dep, surap qalsa, anda kөp bajlancuu çenesi Kyrg өzynyn qatuu bek butu menen tajaqtap qojdu.

Anan daqъ өzynyn uzun buttuu Ziraf bajkesinen emne
ycyn anыn denesinde tamqalar bar ekenin surasa, anda uzun
buttuu Ziraf bajkesi qatuu bek tamان menen tajaqtap qojdu.

Munun vaarъ teq'anын ar nersege qыzьqtuuuluqun moqot-
don çoq.

Anan 'al, emne ycyn kөzy qызы ekenin bilyygө, өzynyn
semiz çenesi Begemotton suradъ ele, al çenesi Begemot
çoon keq tamан menen tajaqtap qojdu.

Bu daqъ ele qыzьqtuuuluqun qaltskyjan çoq.

Emne ycyn qoondor tattuu bolot — dep өzynyn cactuu
vajkesi Paviandan suradъ ele, anda Pavian өzynyn cactuu,
salvyyrajan butu menen bir qojdu.

Даңы ele апън қызыгтуулуу олоjan çoq.

Birdemeni kore qalsa, uoja qalsa, че birdemenin չътън
seze qalsa, degi emnege bolbosun çoluqsa ele, ar tyrdyy
suroolordu berip oşol zamat ele өzynyn çene, vajkelerinen
tajaq çep qalat.

Biroq bul daңъ апън қызыгтуулуу олоjan çoq.

Bir kyny tyşke çaqып, usul ele Pildin balasъ dele ec kim
surap kerwegen suroonu surap қыјнап چyдetti. Al mintip
suradъ:

— Krokodil tamaqta emneni çej?

Anda uojuп turojandып ваагъып:

— Ps-s-s-sъ dep қыјырьштъ.

Uşuntip qojuşup, başqa sez syjlebesten ваагъып аль
тоqмоqtoj vaştastъ.

Тыптысъ көркө cejin urup çatıştъ. Tajaq çep bolqondon
kijin oşol ele zamat Pildin balasъ ternovnikke qonup tur-
oqan Kolokolo degen quşqa myndaj dedi:

Menin ar nersege қызыгтуулуу олоjan ycyn atam da urdu,
apam da urdu, bardыq çeңelerim, vajkelerim da uruştu,
oşondo daңы, Krokodil tyşky tamaqta emneni çeerin bilgim
kelet.

Oşondo quş Kolokolo qapaluu, qajoqluu yn menen — Lim-
popo degen ken suuoja vagоjып. Al en ele kirgil suu, oşondo
bezgekti аյытъра turojan uuluu baq bolot. Myна osoojo
barsaq waagъып bilip alasъы.

Ertesi Pildin balasъ banandon¹ çyz qadaq qant өsymdy-
gynen, daңы çyz qadaqsa çana en sonun qoondon on
çetini alыр, ijnине arta salыр alды da, qalojan syjyktyy tuu-
qandaqaryппън salamat qalyshыn tilep, çolojo tyşty.

Daңы es aldyrvaj, uzaqqa cejin urup çatıştъ.

¹ Եzzыq eikede esyycy çemis.

— Qoşqula, men ылaj, çasyl — kirlgil Limpopo degen suuoja kettim. Anda bezgekti ketire turqan baqtar bar eken, тұна oşondon Krokodil tyşky tamaoqynda emne çeerin bilip alam.

Tuuqandarъna, Pildin balasъ ketip bara çatър, alardъn тұңсұзданьшасын syjyktylyk menen surasa da, alar qostosuudan pajdalanyşp апън icin көptyre yjlep anan qojo beristi.

Bul anъ toqtoto qojojon coq, azъraaq тұңсъ ketip, viroq aqja taňrqabastan çoluna tyşty. Çoldo bara çatър eżynyn qoonun çedi da, çyjnap çyre turojan wujumu coq wolojondutqan qavъoyp çerge taştap kete berdi.

Grema şaarynan Kimberlejge bardъ, Kimberlejden Xamova cerine bardъ, Xamova cerinen kyn съoрьş menen tyndykke bardъ, Kolokolo quşu ajtqandaj tegereginde baqtar esken ыlaj, çasyl — kirlgil Linpopo degen suuoja barojanca ele eżynyn qoonun çep keldi.

Emi bilyuq kerek çan balam, taq oşol çumaoja cejin, taq oşol kynge cejin, taq oşol saatqa cejin, taq oşol minutaqa cejin, bizzin syjyktyy Pildin balasъ Krokodildi taqyr kergen emes, al emne ekenin bilyuccy da emes. Kercy munun qyzq-tuuluqun!

Kezyne birinci keryne qalojan ele — Eki Өndyy Piton menen, çarda orolup turqan Zooqa Çylanъ boldu.

Pildin balasъ ete temencylyk menen:

— Kecirinizder, çaqып çerden Krokodildi çoluqturojan coqsuñarw? Bul çerde adaşp qaluu en ele onoj eken — dep surap qaldы.

Anda Çylan сып çyregy menen:

Krokodil çoluqqan coqpu dejsizbi — dep suroo berdi da emne tuuralu surarъn tapqapыn qara! — dep qoşup qoju.

Anda Pildin balasъ:

Kecirinizder, tyşky tamaqta Krokodil emne çeerin ajtъr qojoor bekensizder? — dedi.

Bul çerden Eki Өndyy Piton toqtonto alba, şap etip burulup turup coon qijruoju menen Pildin balasъn bir qoju.

Anъn qijruoju qaqaç basqan, qyrman bastyrqan сыпсыра оqşoş ele.

— Мұна qыzъq! menin qyzqtuuluquma atamdyn meni urojanъ, apamdyn urojanъ, vajkemdin urojanъ, çeñemdin ur-ojanъ, daqъ başqa Pavian vajkemdin urojanъ, daqъ başqa çeñem Begemotixanъ urojanъ, daqъ başqalardъn urojandarъ az kelgensip, vajqasam bul çerde da oşondoj bolup çatqanъn qara —dedi Pildin balasъ.

Al Eki Өndyy Piton menen temencylyk menen qostosup, anъn zoogaçja qajra orolup alşynda çardamdaş bolup qoju da çolun uzarta berdi; anъ bir qanca ujpalasa da aqja taňrqavaj vajaçqoona daqъ kirişip qavъqtarыn daqъ ele ьгоjtyr kete berdi, — sevebin daqъ ajtaýn, taştabasa emnege salyp almaq ele? — bir azdan kijin tegereginde bezgekti ajtყ-ttruucu baqtar esken ыlaj, çasyl — kirlgil Limpopo suusunun өjyzinde çatqan соq ustunoja çoluqtu.

Sadaojasъ balam, сыпьнда al ustun emes ele, Krokodil boluusu. Oşol Krokodil kezyn тұна momintip — qyzъp qoju.

Anъ Pildin balasъ keryp, cocup ketti.

— Keciriniz! Çaqыппрааq çerden Krokodildi çoluqturojan coqsuzbu? — dep suradъ.

Krokodil anda ekinci kezyn qyzъp qoju, qijruojuun çarmыn suudan keteryp aldy. Anъ Pildin balasъ keryp (daqъ ele temencylyk menen) cocup artyna ketenciktedi, sevebi ulam ele tajaq çep oturuu al ycyn kөp qyzъq bolo bervedi.

— Beri kelci... sadaojasъml! Degi saşa emne kerek ele? dedi Krokodil.

Pildin balasъ ete temencylyk menen:

— Keciryuyqyzdy etynem! Meni atam da urdu, apam da

urdu, көр байлануучу Kyrp өңем да урду, менин "узун" буттүү
Ziraf вайкем да урду, менин семиз Begemotixa деген баşqa
өңем да урду, даоъ баşqa samsaalaqjan Pavian вайкем да
урду, Eki Өңдүү Piton да urup qoјdu, мьна çaqында ele
Zooqalып Çылань аябастан qatuу qызыр qoјdu — emi ajtuuoja
mymkyncylyk beriñiz — даоъ таяқ چеј beryyny qaalabajm.

— Beri kel — садаңасы! Krokodildin ezy menmin.

Өзүнүн Krokodil ekenin апътоо yсyn, al өзүнүн көзүнен Krokodildin çasып аңызър çıberdi.

Pildin balasъ munu kерүп ете qubandъ. Al qubanojalyнан
tizelep otura qalър, qыjыгър:

— Menin izdep çyrgөнүм sizsiz! Men sizdi көптөн бері
izdep çyrgөм! Emese маңа ыldamърааq аյтыңзь; tyşky
tamaqta emnelerdi چejsiz? — dedi.

— Beri kelci асылъм, qulaоып шыввяrap qojojun. Аль
уојуп Pildin balasъ qulaоып Krokodildin tiшtyy, aqыл azuu-
suna çaqындатты ele, oшол zamат Krokodil uшul ele çumaqja
cejin, uшul ele kyngө cejin, uшul ele saat, uшul ele minutaqja
cejin kepicke oqsoqjon kicinekej murdun tiшtep ilip aldb.

Krokodil tiшtenip:

— Uшul kynden baştап, men Pildin kicine baldарып چеј
baştajm — dedi.

Bul iş Pildin balasъna taqыр çaqqan соq, al murdu menen
syjlep:

— Peni qojo per چаван oorupu ketti! (meni qojo ber,
çaman oorup ketti) — dep çıberdi.

Uшul ubaqta zooqadan Eki Өңдүү Piton menen Zooqalып
Çылань съоя qalър:

— Egerde چаш dosum, kycyn вагынса qajta өңөвөсөн,
менин ajtarым, өзүң „bir, eki, yc“ dep ajtqanca ele, мьна
bul bulojaarъ qap (Krokodildi al usundaj dep atoocu ele)
menen tetigi tunuq suuqja tyşyp ketesin.

Eki Өңдүү Piton menen Zooqa Çылань дајым¹ bilimpoz-
dorco syjlesyset.

Pildin balasъ alardып айтqапына maaqul bolup, artqъ eki
ajaоып вүгүр алър ketenciktej baştадъ. Al ketenciktep keten-
ciktep, ketenciktep çyryp oturdy, murdu bolso oшонcoluq
sozula berdi. Krokodil suuqja çaqындап өзүнүn qujruoju
menen suusun bir qanca urup алър Pildin balasънын tumsu-
qunan tiшtegen bojdon ele suunu көздеj tarta berdi, tarta
berdi, tarta berdi.

Pildin balasънын murdu uzara berdi, oшондоj bolso da kir-
vijgen majda buttarып tarbaqdatыр, ketenciktep, ketenciktep,
ketenciktep artqa çyla berdi, murdu oшонcoluq uzara baştадъ.
Krokodildin qujruoju qadimki ele qalaqtaj boldu, al suunu
көздеj qancalыq çыlsa, Pildin balasънын murdu oшонcoluq
sozula berdi, becaranын murdu e-e-e-e-eң çaman oorup ketti!

Bir ubaqta majda buttarып çerden tajъr baratqаны Pildin
balasъ seze qalър, murdu menen:

— Qojo pergile! Boldu! qojo pergile! — dep qыjыгър
çıberdi ele, murdu daoъ veş fudoja² uzara tyşty.

Munu uојуп Eki Өңдүү Piton, Zooqa Çылань zooqadan
ыгоjър tyşyp, Pildin balasънын artqъ butuna orolup алър,
ajbattuu уny menen тьндаj dedi.

— Oo taçrijvazъz, kelesoo çoloocu! Biz eptep qutuluunun
amalып тавиubuz kerek, bolboso men ajtqandaj bul brone-
pojezd bronulaشتюjan polusavъ² menen (al Krokodildi usun-
daj dep atoocu) senin kelerki turmuşunu buzojusu bar.

Eki Өңдүү Pitondor menen Zooqa Çыlandаръ дајьма
usundaj syjleset.

Мьна emi Çылан menen Pildin balasъ çer çaqqa tartышат.
Krokodil ezy çaqqa tartыр çatat. Tartышър çatышат, tartышър
çatышат, аqырьнда Eki Өңдүү Piton, Zooqa Çылаапъ, Pildin

¹ Sarçандып 7 вelygynyn ari.

² Krokodildin terisin polusa dep atap өөжөн.

balasъ kystyryek tartqandыqtan. Krokodil Pildin balasъпп murdun qojo berdi, oшондо Pildin balasъ art қастьна ытоядь ele anъn oшол аյватъ bardыq Limpopojo uojuldu.

Pildin balasъ ытоядь ketken bojdon ele, қерге qatuu tijip oturup qaldь, anъьна qarabastan Eki Өңдүү Piton, Zooqa Ҫыланъ raqmatын ajttь da sozulojan murdun ҹынpar aluuqoja kiriшti. Murdun banandыn suulanojan ҹalvьraqtaryna orop, Limpopo degen ҹашы — kirgil muzdaq suuoja salъp muzdatар aluu ycyn kiriшti.

Eki Өңдүү Piton, Zooqa Ҫыланъ:

— Bul qыльр ҹатقاңын emne,— dep surap qaldь.

— Kecirinizder! Menin murdum murunqu avaьnan ketkendikten, qajra oшondoj qысqa boluun kytyp ҹатам — dedi Pildin balasъ.

Anda Eki Өңдүү Piton, Zooqa Ҫыланъ:

— Emi көркө cejin kytesuňby? Botom ezyne ылајьтуу isti qыларын bilbegender da bolot eken ee! — deشتi.

Pildin balasъ, murdunun qысqарышын suudan съqraj us kyn, yc tyn kytty. Biroq murdu qыsqarоjan ҹоq, oшонсо kytkenynen Pildin balasъпп kezy da qыjьq bolup qaldь.

Sadaqan salam, Krokodil Pildin balasъпп tumшуqjunan tartыr oturup taq usul kezdegi pilderdin tumshuqundaj qыльр qojoqonun ojlop tapqandыrsып

Ycuncy kyndyn ajaсында bir сымып kelip Pildin balasъпп конуна qono qaldь, Pildin balasъ emne bolup ҹатقاңыn bilvej ele uzun tumshuq menen bir сартъ ele сымып қерге tyсты.

— Мъна saja birinci olco! ezym ele bajqap kersen, ezyndyn murunqu төөнегиcke oqsoqjon murduq menen emneni qyla almaq elen? Basa, birdeme cep alasъвь?

Pildin balasъ emne bolup ҹатقاңыn bilbesten uzun tumshuqun қерге sunup kөnyldyy cepten sir qancasыn suurup

алър, silkip topuraqtaryn tyşyrdy da tupadan tuura ele oozuna salды.

Anda Eki Өңдүү Piton, Zooqa Ҫыланъ:

— Мъна даңы ekinci olco! usunu vaشاңы murduq menen qыльр kersen bolmoq ele! Basa, kyndyn kyjyp baratqанын sezdiшsi? — dedi.

Oшondoj bolqonsudu ojo! — dedi Pildin balasъ. Emne bolqonun ezy bilvej, ezyndyn uzun tumshuq menen, kirgil — ҹашы Limpopo suusunan bir azьraaq iladan¹ alъp ezyndyn vaşына bir qojudu:

— Suudan alъpojan ila vaşqa tijgenden kijin, Pildin balasъпп qulaqъnan suular aqъp ketti.

Anda Eki Өңдүү Piton, Zooqanыn Ҫыланъ:

— Мъна saja ycuncy olco! ezyndyn murunqu teenegyc murduq menen qыльр kersen bolmoq ele! I, basa, tajaqtaшуу çenynde emne dep ojlojsuq? — deشتi.

— Kecirinizder! сынъnda men tajaqtaшууну çaman kөrem.

— Başa bireенү yjlөp kөptyryygэ qandajsын? dep Eki Өңдүү Piton, Zooqa Ҫыланъ surap qaldь.

— Aoja men dajarmыn! — dedi Pildin balasъ. Bir az turup Eki Өңдүү Piton, Zooqa Ҫыланъ:

— Sen ezyndyn murduqdu bilip alsançs!

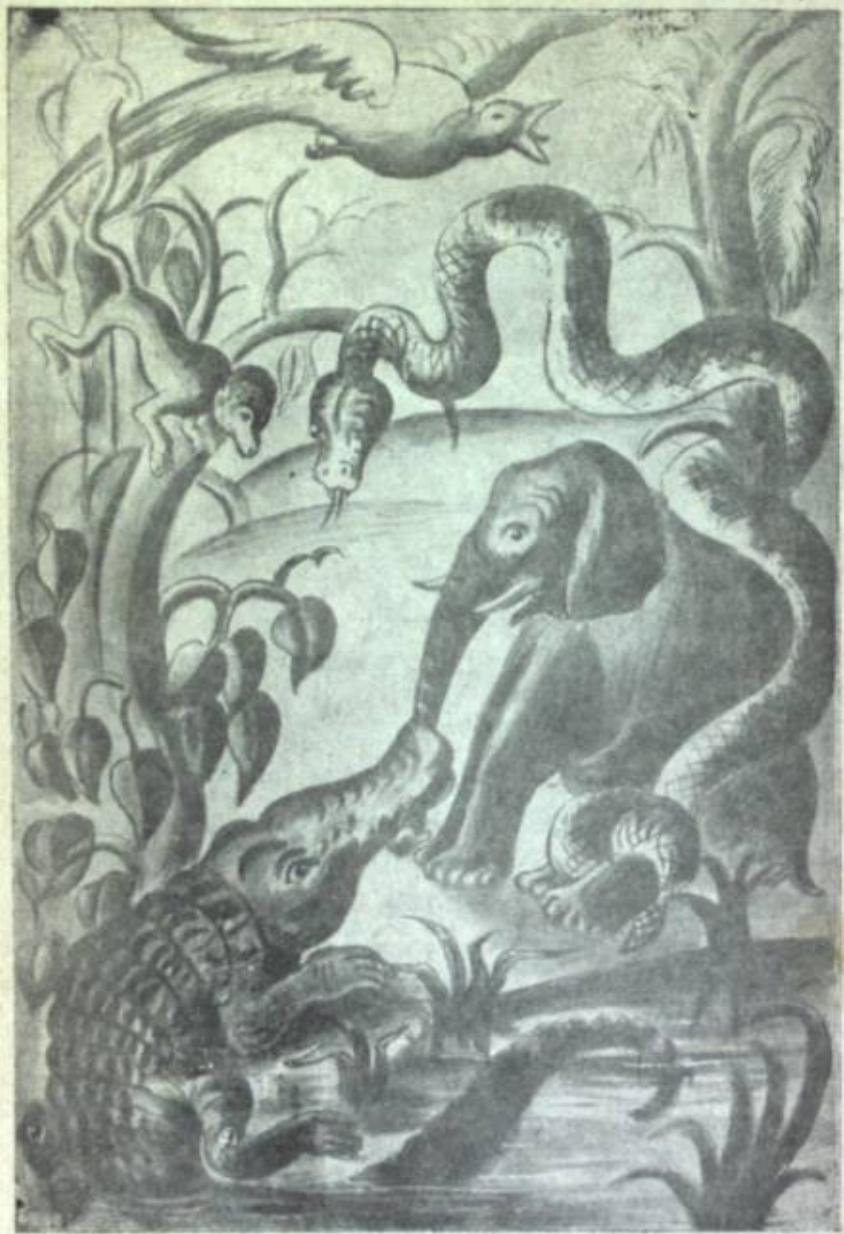
Senin murduq murun emes ele, canac.

— Usunu ajtqanqaraja raqmat. Men anъ esime alajyn. Emi yjge ketyygэ daңы ivaqыт çetti. Yjge вазър, murdumdu qadъrduu tuuqandарын menen, yjdөgylөr menen teksherip kerejyn.

Uzun tumshuqun salvьratъp Pildin balasъ Afrikanъ qыдьгър çenedy, aoja çemish kerek bolso murunqudaj çemistin tyseeryn kytyp turbaj ele, вазър baratъp ваqtan yzyp alat.

Cep kerek bolup qalsa, murunqudaj cөgelep olturnup yzvej, вазър baratъp ele çulup alъp kete beret.

¹ Suunun tybynde çавышдаq ceptер.

Pildin bałasynyň murdu uzara berdi.

Сымындар аоja тъпстъq веrвej qoju ele, al vaqtyn wir
sutaqyп sýndýgýp alyp, çelpinip barattý. Kyn eñ ele ьзытьp
baratsa, al uzun tumşuqun suuoja salyp alat, aпъз вaşyp
seryyndetyp ojana turat. Afrikada baratqanda konylsyz bolup
ketse, өzynyn uzun tumşuqu menen ьrdajt, aпъп уны че-
den qylqan çyzdegen surnajlardan da асъq съдат.

Eki Өңдүy Piton aпъп murdu çenynde ajtqapыn dalildee
ycyn Begemotixanъ toqmoqtop kerryge aпъ izdep, çolun
ваşqa çaqqa burdu. Begemotixanъ urup, vajaçy murunqu
çoluna tyşty da Limpopojo varatýp, çegen qoonunun taşt-
ojan qavъqtarayn çyjnaj bardy, sevez: qavъqtaray abdan qalyп
eken.

Өzynyn qadъrduu тuuçandarayna kelgende kec bolup, qa-
rañoþ kirip qalqan. Al uzun tumşuqun tyryp alds da:

— Salamatbzdarby! Qandaj çatasъна? — dep suradъ.

Alardыn waarъ syjyngөnyн bir yn menen:

— Beri, beri kelci, тынсаъq qыzъqtuuluqyн ycyn seni
tajaqtap qojoluq — deشتi.

Anda Pildin balasy:

— A, вайqustar! Tajaqtaojanda ele kөp ojlosonor kerek!
Emi men al çenynde çaqşy tyşynem. Men kersetejyvү?

Al byktelgen tumşuqun çazъp çiberdi ele, oşol zamat
eki тuuçanъ qoso ileşip asmança съда tyşty.

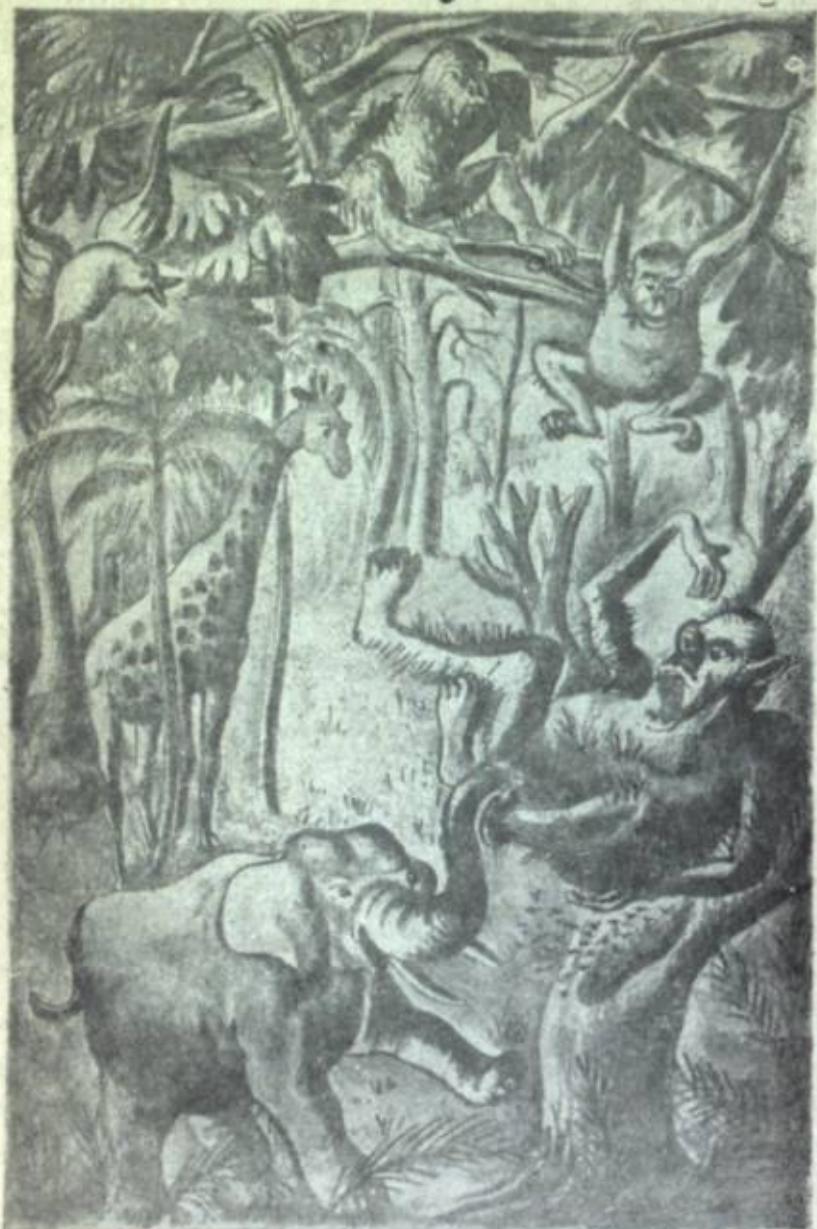
— Baqъnpdъq, baqъnpdъq. Qajdan тындай bolup ketken-
sin, murduн emne boлоjon — dep qыjقъгىشتى.

— Bul murdumdu çanъ, kirgil-çasыl Limpopo degen suuda-
qы Krokođil berdi. Men aпъ menen syjlesyp, tyşky tamaqta
emneni çeerin surasam, maqja uşul murundu estelik qылър
berdi.

Anda botala, samsalaqan Pavian bajkesi:

— Owojojsuz murun eken — dedi:

— Oşondoj, viroq pajdasъ bar — dedi Pildin balasy cyn-

Al cactuu bajkesi Paviandy murdu menen orop alda.

dyy Pavian bajkesin, çyndyy butunan alp, kyylep turip aagypyn ujasypna ivojtyr ciberdi.

Uşul balaket Pildin balas, ezymyn bardaq tuuqandarayn urup bytty. Alar sydegendenden kezderyn yrgyletyp qalysty. Al kerp bajlanuu Kyrp çenesinin qujruoqundaq suluu qamatard suurup tygetmek boldu, ezymyn uzun buttuu Ziraf bajkesinin artq butunan alp, ustunoja qojoqulastyra berdi: Semiz Begemotixa çenesi tamaqtan kijin suuda yrgylep çatqan ivaqta, anp qulaqypna birdemelerdi ivojtyr ura berdi: biroq Kolokolo quşun eckimej tijgizyysy emes.

Aqyrnda bardaq tuuqandar, toptoluşup alyp berzekti aýqatryuscu baqtar tegerektegen, kirgil-çasy Limpopo suusundaq krokodilge, Pildin balasypqyndaj murun surooq şeneşti.

Andan qajtşqandan kijin, tuuqandar taqyr uruşqan çoq-Oşondon beri, sadaqaq uulum, ezyñ kergen, kerbegeñ pil derdin uzun tumşuq ele qyzqutuu Pildin balasypqyndaj.

Menin altı malaým var,
Işkerdyy da, asylym.
Taq oşolor arqyluu,
Qasarlardı uçamyl.

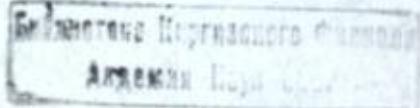
Kerek bolso belgim menen,
Kelip qalat çanyma.
Attar — Qandaj, Emne ycyn,
Kim, Emne, Qacan, Qajaqta.

Suuqa daq, toqojo da,
Malajlarda tyz şiltejin,
Thetaş istep alardı,
Dem aluuqa ciberem.

Kynde tanدا турғанда,
Men emgekke kirişem.
Boştonduq беріп бағынла.
Icsin alar çeşsin dejm.

Biroq menin çan dosum bar.
Al kicine қашынан,
Min malajъ anda turat,
Çumuş ketpejt өшінан.

Beş miň Qajda, četi miň Qandaj,
Çyz miň Emne ycyndy,
Tyk ајавај чумшай берет,
Bilvej қыјып қаан tyndy.

8725

6878.